

Результаты. Исследованы универсальные онтологические факторы проблемы миграции, определены фундаментальные, социально-политические особенности европейской политики по проблемам миграции.

Ключевые слова: миграция, европейская политика, мультикультурализм, демократия, толерантность, гражданин, идентичность.

Objective. Specification of problem of migration within the framework of European realities and European policy on questions of migrantov, socio-political analysis of situation.

Methods. For the study of migration in the context of European politics, natural-ontological, socio-economic, axiological, moral and ethical methods are employed, as well as a constructive destructive approach to the interpretation of the current situation.

Results. Universal ontological factors of the migration problem are investigated, fundamental, social and political features of the European policy on migration are defined.

Key words: migration, European policy, multiculturalism, democracy, tolerance, citizen, identity.

УДК 159.95-029:316.61:17.023.31 (045)

Качкан К. І., Донецький національний університет економіки і торгівлі
студент імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг, Україна,

Гігін О. В., е-mail: kgpd@donnuet.edu.ua
асистент

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ ОСОБИСТОСТІ

UDC 159.95-029:316.61:17.023.31 (045)

Kachkan K. I., Donetsk National University of Economics and Trade named after
Student Mykhailo Tugan-Baranovsky, Kryvyi Rih, Ukraine,

Gigin O. V., е-mail: kgpd@donnuet.edu.ua
Assistant Professor

DEVELOPMENT OF SOCIAL INTELLIGENCE OF INDIVIDUAL

Мета. Розкрити зміст поняття «соціального інтелекту» як загальної здатності людини до пізнання поведінки інших людей. Обґрунтувати феномен інтелектуальної обдарованості, охарактеризувати дослідження, в яких описується це психологічне поняття, з точки зору залежності його рівня розвитку від знань індивіда, рівня креативності та рівня IQ.

Методи. При написанні статті застосовувались теоретичні та емпіричні методи наукового дослідження, а саме: порівняння, опис, аналіз, узагальнення, класифікація.

Результати. Зроблено висновок про можливість розроблення набору норм та правил корпоративної культури державної служби з метою розвитку соціального інтелекту у державних службовців.

Ключові слова: соціальний інтелект, креативність, IQ, інтелектуальна обдарованість, творчі здібності.

Постановка проблеми. Соціальний інтелект є одним із найважливіших компонентів життєдіяльності особистості, оскільки він дає можливість людині пізнавати

саму себе, забезпечує правильне розуміння вчинків осіб з оточення. Соціальний інтелект виступає важливою когнітивною складовою структури комунікативних здібностей особистості. Він допомагає прогнозувати розвиток міжособистісних стосунків, «загострює» інтуїцію, передбачливість, забезпечує психологічну витривалість, дає змогу долати раптові кризи, стреси та ситуації, які загрожують самоповазі. Особливу роль соціальний інтелект відіграє у соціоекономічних професіях (типу «людина — людина»), які потребують високого рівня розвитку якостей, що забезпечують успішність та ефективність у стосунках між людьми. Характерною особливістю діяльності представників комунікативних професій виступає висока інтенсивність професійної взаємодії з різними категоріями людей, які звертаються за кваліфікованою допомогою. Це, у свою чергу, передбачає уміння фахівця співвідносити контекст ситуації взаємодії із особистісними особливостями її суб'єктів, прогнозувати їхню поведінку, здійснювати індивідуалізований підхід до вирішення наявних проблем [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цим питанням цікавились: А. М. Крошко, Н. М. Бугайова, Е. А. Борисова, Л. И. Меньшиков, В. М. Сороко, О. М. Костюк, С. Л. Леонтьєв та ін. Так, наприклад, С. С. Ільїн відокремлює важливі якості, які мають бути притаманні державному службовцю, і на перше місце виносить високий інтелект та аналітичне мислення державного службовця, а серед іншого зазначає його гнучкість та пластичність. А Єгоршин виокремлює такі чотири групи якостей: фізіологічні, психологічні, інтелектуальні та особистісні. Інтелект є невід'ємною частиною розумової діяльності особистості, яка використовує свій інтелект як суму загальних розумових функцій, мислення, навчання, спостереження, вирішення проблем.

Невирішені раніше проблеми. Інтелект раніше не розглядався у практичній площині, ставлячи знак рівняння між інтелектом та освітою і не розглядаючи інтелект як можливість мозку мобілізувати накопичений практичний досвід, підтриманий теоретичною базою, задля вирішення поставленої проблеми з найвищою ефективністю. Крім того, відсутня сама по собі концепція інтелекту і концепція соціального інтелекту зокрема.

Мета статті. Розкриття змісту поняття «соціальний інтелект» як загальної здатності людини до пізнання поведінки інших людей окремо та в розрізі застосування його під час проходження державної служби.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні як ніколи гостро встає проблема якісного професійного відбору, коли сучасне виробництво та соціальні відносини вимагають вирішення конкретних проблем з пошуку найбільш кваліфікованого персоналу, розробки специфічних процедур діагностики, здатної в стислі терміни і максимально точно визначити придатність людини до того або іншого виду діяльності. Більш того, потрібно також забезпечити довгострокові прогнози з приводу майбутніх професійних успіхів працівників, які допоможуть мінімізувати втрати на додаткове навчання й перепідготовку. Ще складніша ситуація під час відбору на державну службу, оскільки, крім вимог до професійних якостей потенційного фахівця, останнім часом висувуються вимоги до моральних якостей і патріотичного змісту. Цей симбіоз необхідних якостей у підсумку повинен реалізовуватися як ефективність роботи державних службовців.

У загальному розумінні, соціальний інтелект — здібність правильно розуміти свою поведінку й поведінку інших людей. Ця здібність забезпечує ефективність міжособистісної взаємодії й успішність соціальної адаптації. Соціальний інтелект реалізує пізнавальні процеси, пов'язані з відображенням соціальних об'єктів — людини як партнера зі спілкування й діяльності, а також групи людей [3].

Соціальний інтелект є одним із найважливіших компонентів життєдіяльності людини, він надає можливість розуміти самого себе, забезпечує вірне трактування

вчинків людей, їх вербальних і невербальних реакцій, виступає як важлива когнітивна складова у структурі комунікативних здатностей особистості.

Проблема розвитку соціального інтелекту особистості є недостатньо вивченою у психологічній літературі. Це пояснюється, насамперед, тим, що в сучасних психологічних дослідженнях досить мало уваги приділяється вивченню саме проблеми сутності і функцій соціального інтелекту. Хоча соціальний інтелект, крім того, що він є однією із важливих складових процесу життєдіяльності людини, великою мірою детермінує пізнання й розуміння особистістю як своїх дій, вчинків, діяльності в цілому, так й інших людей. Деякі психологи, зокрема, Дж. Рензуллі, Н. Кентор та інші, відносять соціальний інтелект до структурних компонентів комунікативних здібностей людини, адже вважають, що саме він відповідає за розуміння або нерозуміння суб'єктом вербальних і невербальних реакцій особистості. Але ні в кого ні жодною мірою не викликає сумнівів, що саме соціальний інтелект допомагає людині прогнозувати міжособистісні стосунки, інтуїтивно передбачати те чи інше завершення певних ситуацій, що свідчить про достатню мірою виражене почуття емпатії особистості з високим рівнем розвитку соціального інтелекту [4].

Такі індивіди, як правило, відрізняються психологічною витривалістю, стресостійкістю, що допомагає їм з гідністю виходити з різного роду проблем, приймати самостійні рішення навіть у екстремальних ситуаціях і при цьому не боятися зробити помилку або потерпіти невдачу.

Ми вважаємо, що соціальний інтелект містить декларативні та оперативні знання, які індивід застосовує в реальному житті для інтерпретації подій, складання планів і прогнозування як дій повсякденного життя, так і суто професійних ситуацій. Ці уявлення, особисті спогади і правила інтерпретації становлять когнітивну підструктуру соціального інтелекту. У свою чергу, мнемічну підструктуру заповнює набутий людиною досвід, а емпатійну — можливості суб'єкта використовувати механізми антиципації у розв'язанні різних проблем соціального життя. Бо яке ж бо то було життя, якщо люди не могли інтелектуально мислити, планувати майбутнє та аналізувати якісь події. Щось схоже на недосвідчене та нерозумне дійство більшості людей нашого суспільства.

Що ж стосується психологічних досліджень інтелектуальної обдарованості, то багато питань виникають в основному через багатозначність цього терміна і, відповідно, в результаті існування різних критеріїв, на основі яких та чи інша людина ідентифікується як «інтелектуально обдарована». Таким чином, інтелектуальна обдарованість, на перший погляд, завжди відображається у надвисоких показниках інтелектуальної діяльності. Однак далеко не кожен показник інтелектуальної успішності є індикатором інтелектуальної обдарованості.

Проаналізуємо далі позицію, згідно з якою прояв інтелектуальної обдарованості слід пояснювати не високими показниками конвергентних здібностей і здатності до навчання, які, у свою чергу, характеризують нормативний інтелектуальний потенціал особистості, а саме високими показниками дивергентних здібностей, що дозволяють оцінити її творчий інтелектуальний потенціал [5].

Ідея існування особливих творчих здібностей, принципово відмінних від конвергентного («загального») інтелекту в межах прийняття тези «інтелектуальні тою чи іншою мірою всі люди, тоді як креативними є лише незначна частина людей», — дуже популярна. Якщо мати на увазі креативність в широкому розумінні цього терміна, то, безумовно, — це суттєвий аспект інтелектуальної обдарованості, оскільки остання, знову ж таки за наведеним нами визначенням, характеризує здатність суб'єкта створювати оригінальні інтелектуальні продукти на основі використання інноваційних способів інтелектуальної діяльності.

Таким чином, традиційні підходи в діагностиці інтелектуальної обдарованості чітко продемонстрували ту обставину, що ані високий рівень IQ, ані високий рівень знань, ані високий рівень креативності не можуть бути індикаторами інтелектуальної обдарованості.

Усе, про що йшла мова вище, тісно пов'язано з державним управлінням та правовою сферою взагалі. Мабуть тяжко було б уявити собі працівників державних закладів, які б не розуміли один одного, не приходили до якихось спільних рішень питань, з тієї причини, що поведінка, настрої та здатність до спілкування на рівні кваліфікованих спеціалістів у кожного була б своєю. Це зовсім непрофесійно було б. І тоді як наша держава і держави взагалі могли б вирішувати важливі питання?

Однак питання, пов'язані з переорієнтацією особистісних якостей державних службовців у період суспільних трансформацій, висвітлюється обмежено. Тому для подолання цих перешкод вкрай необхідно енергійно реформувати державну кадрову політику шляхом удосконалення загальнонаціональної системи роботи з кадрами, розробки науково обґрунтованих якісних і кількісних оцінок, системи кваліфікаційних, соціальних, психологічних та фізіологічних характеристик державних службовців. Взаємозв'язок загальносуспільних і кадрово-управлінських проблем, кадрового забезпечення державної служби має причинно-наслідковий характер унаслідок фрагментарності й незавершеності організаційно-правових заходів з кадрового забезпечення системи державного управління, уможлиблює розгляд критичних проблем через дефіцит наукового забезпечення організаційно-правових та соціально-психологічних засад роботи з кадрами в процесі розробки і здійснення соціальних реформ.

Висновки. Соціальний інтелект — здатність правильно розуміти поведінку людей, що тебе оточують, здатність гідно себе поводити. Це така інтелектуальна здатність, що визначає успішність спілкування й соціальної адаптації. Соціальний інтелект об'єднує і регулює пізнавальні процеси, пов'язані з відображенням соціальних об'єктів (людини як партнера зі спілкування). Соціальний інтелект забезпечує розуміння вчинків і дій людей, розуміння мовної продукції людини, а також її невербальних реакцій (міміки, поз, жестів).

Вважаємо за імовірне розроблення набору норм та правил корпоративної культури державної служби, які юридично підтримуються засобами кадрової політики, системами оцінювання ефективності і винагород та програмним забезпеченням. Вони мають бути органічно пристосовані до конкретних цілей державної служби, яка, безумовно, є інтелектуальною працею зі знаковими моделями, яка потребує постійного рефлексивного аналізу і метакогнітивного моніторингу професійних процесів та функціонального стану державних службовців

Список літератури/References

1. Нижник, Н. Підхід до формування змісту якостей керівника в системі державного управління / Н. Нижник, С. Мосов // Вісник державної служби України. — 1999. — № 1. — С. 69–75.

Nyzhnyk, N., Mosov, S. (1999). *Pidkhyd do formuvannia zmistu yakostei kerivnyka v systemi derzhavnoho upravlinnia* [Approach to manager's qualities matter formation in the system of management]. *Visnyk derzhavnoi sluzhby Ukrainy* [Bulletin of State Service of Ukraine], no 1, pp. 69–75.

2. Ляховець, Л. О. Соціальний інтелект: поняття, функції, структура [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=1196.

Liakhovets, L. O. *Sotsialnyi intelekt: poniattia, funktsii, struktura* [Social intelligence: concept, functions, structure]. Available at : http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=1196.

3. Соціальний інтелект [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://psychologis.com.ua/-1-605.htm>.

Sotsialnyi intelekt [Social Intelligence]. Available at : <http://psychologis.com.ua/-1-605.htm>.

4. Івашкевич, Е. Розвиток соціального інтелекту особистості. Актуальність проблеми [Електронний ресурс] / Едуард Івашкевич // Освіта регіону. — 2013. — № 2. — Режим доступу : <http://social-science.com.ua/article/1058>.

Ivashkevych, E. (2013). *Rozvytok sotsialnoho intelektu osobystosti. Aktualnist problemy* [Development of social intelligence of the individual. Actuality of problem]. *Osvita rehionu* [Education of region], no. 2. Available at : <http://social-science.com.ua/article/1058>.

5. Соколовський, С. Соціальний інтелект як критерій «селекції» державних службовців [Електронний ресурс] / Сергій Соколовський // Державне управління та місцеве самоврядування. — 2010. — №2 (5). — Режим доступу : [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02\(5\)/10ssisds.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02(5)/10ssisds.pdf).

Sokolovskiy, S. *Sotsialnyi intelekt yak kryterii «seleksii» derzhavnykh sluzhbovtziv* [Social intelligence as a criterion of «selection» of civil agents]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia* [State administration and local self-government], no. 2(5). Available at: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02\(5\)/10ssisds.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02(5)/10ssisds.pdf).

Дата надходження рукопису ХХ.ХХ.2017

Цель. Раскрыть содержание понятия «социальный интеллект» как общей способности человека к познанию поведения других людей. Обосновать феномен интеллектуальной одаренности, охарактеризовать исследования, в которых описывается это психологическое понятие, с точки зрения зависимости его уровня развития от знаний индивида, уровня креативности и уровня IQ.

Методы. При написании статьи применялись теоретические и эмпирические методы научного исследования, а именно: сравнение, описание, анализ, обобщение, классификация.

Результаты. Сделан вывод о возможности разработки набора норм и правил корпоративной культуры государственной службы с целью развития социального интеллекта у государственных служащих.

Ключевые слова: социальный интеллект, креативность, IQ, интеллектуальная одаренность, творческие способности.

Objective. Define the concept of «social intelligence» as a universal human capacity to experience of the behavior of others. Prove the phenomenon of intellectual talent, describe researches in which this psychological concept is described from the point of view of dependence of its level on the knowledge of the individual, the level of creativity and IQ.

Methods. While writing this article, theoretical and empirical methods of scientific research are used, namely: comparison, description, analysis, generalization, classification.

Results. The conclusion about the possibility of working out a set of rules and regulations of the corporate culture of the government services in order to develop the social intelligence among the governmental agents is made.

Key words: social intelligence, creativity, IQ, intellectual talent, creativity.